

ÇOCUĞUN KENDİ HASTALIĞINA YÖNELİK TUTUMU ÖLÇEĞİ TÜRKÇE FORMU GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

VALIDITY AND RELIABILITY OF THE TURKISH ADAPTATION OF THE CHILD ATTITUDE
TOWARD ILLNESS SCALE

Araş.Gör. Ayşe ERSUN Yard.Doç.Dr. Bahire BOLIŞIK

E.Ü. Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hast. Hemş. AD.

ÖZET

Amaç: Tutumlar çocukların kronik hastalığa uyumunu ve hastalığın seyrini etkileyebilmektedir. Bu çalışmada Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin (ÇKHHTÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği (ÇKHHTÖ) Türkçe'ye uyarlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 9-17 yaşları arasında olan, ilkököl 3. sınıf düzeyinde okuma yazması olan, kronik hastalığı olan ve ilaç tedavisi alan çocuklar oluşturmuştur. Araştırma, 1 Mart – 30 Haziran 2010 tarihleri arasında, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi Pediatrik Nöroloji Polikliniği ve Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Pediatrik Nöroloji Polikliniğinde yürütülmüştür. Çalışmaya alınan çocuklar basit tesadüf örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışmaya 9-17 yaşları arasında olan çocuklar alınmıştır. Örnekleme madde sayısının 10 katı olacak şekilde 130 epilepsili çocuk alınmıştır. Ölçeğin dil geçerliği yapılmış, içerik geçerliğine yönelik uzman görüşleri Kendall's W uyuşum analizi ve Sınıf İçi Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğini göstermek için iç tutarlılık (cronbach alfa) katsayısı değerlendirilmiştir. Madde analizi olarak madde-toplam puan korelasyonları Pearson Momentler çarpımı korelasyon katsayıları ile hesaplanmıştır.

Bulgular: Ölçeğin dil geçerliği yapılmıştır. Ölçeğin iç geçerliğine yönelik uzman görüşleri Kendall's W uyuşum analizi ile incelenmiş ve uzman görüşleri arasında uyum olduğu belirlenmiştir (Kendall's W = .127, p=. 226 p>0.05; ICC= .83, p<0.001). Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı, .79 olarak bulunmuştur. Madde analizi olarak madde-toplam puan korelasyonları Pearson Momentler çarpımı korelasyon katsayılarının r= .34 ile .69 arasında, pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Geçerlik ve güvenilirliğe yönelik olarak yapılan istatistikler doğrultusunda Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeğinin (ÇKHHTÖ) Türkçe Formu epilepsili çocuklar için geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Ölçek kronik hastalığı olan çocukların tutumlarını ölçmede yardımcı olacaktır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin diğer kronik hastalıkları içerecek şekilde geniş bir evren ve örnekleme belirlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği, kronik hastalık, epilepsi, tutum, geçerlik, güvenilirlik.

ABSTRACT

Objective: Attitudes may influence the adaptation of children towards chronic illnesses as well as the course of illness. This study aims to carry out the validity and reliability tests of the Child Attitude Toward Illness Scale (CATIS).

Methods: In this study, the Child Attitude Toward Illness Scale (CATIS) is adapted to Turkish. The research population consisted of children aged between 9 and 17, who were observed in Ege University Faculty of Medicine Children's Hospital and Behcet Uz Children's Hospital, who were literate with primary school 3rd class level, who had a chronic illness and who were under medical treatment. The research was conducted between 1st March – 30th June 2010, Pediatric Neurology Polyclinic of Ege University Faculty of Medicine Children's Hospital and Pediatric Neurology Polyclinic of Behcet Uz Children's Hospital. The children were consented to participate in the study and chosen with random sampling. The participants were aged between 9-17 years old who complied with the study criteria. The study sample to be 10 times the number of item taken from 130 children with epilepsy. The language validity of the scale was tested and the expert evaluations of the content were assessed with Kendall's W and Intra-Class Correlation analyses. The cronbach alpha coefficient were evaluated in order to establish the reliability of the Turkish adaptation of the scale. As for the item analysis, item total correlations and Pearson's product-moment coefficient were calculated.

Results: The validity of the language was done of the scale. Specialists evaluation internal validity of scale was analyzed with Kendal's W analysis and it was determined that specialists opinions are consistent (Kendall's W = .127, $p = .226$ $p > 0.05$; ICC = .83, $p < 0.001$). The Cronbach Alpha coefficient was found to be .79. Item-total score correlations Pearson's product Moment correlation coefficients were reported to be between $r = .34$ and $.69$ which was positive and statistically meaningful.

Conclusion: In light of the statistical analyses of validity and reliability, it was found that the Turkish adaptation of the Child Attitude Toward Illness Scale (CATIS) was a valid and reliable tool for children with epilepsy. It was further concluded that the scale would assist to evaluate the attitudes of children with chronic illnesses.

Key words: the Child Attitude Toward Illness Scale (CATIS), chronic illness, epilepsy, attitude, validity, reliability.

GİRİŞ

Kronik hastalık, normalden sapma veya bozukluk gösteren, kalıcı yetersizlik bırakan, geriye dönüşü olmayan, patolojik değişiklikler sonucu oluşan, hastanın rehabilitasyonu için özel eğitim gerektiren, uzun süre boyunca bakım, gözetim ve denetim gerektireceği beklenen durum olarak tanımlanmaktadır (Er 2006). Kronik hastalıklar, çocukları psikososyal açıdan etkileyen hastalıklardır (Ho ve ark. 2008). Araştırmalar, kronik hastalığı olan çocukların, davranış sorunları, sağlıksız ve beklenen düzeyde olmayan benlik kavramı ve sosyal yaşamdan kendini soyutlama gibi sorunlar açısından risk altında olduğunu ortaya koymaktadır (Austin ve ark. 1998). Kronik hastalıkların çocuklar üzerindeki psikososyal etkilerini belirleyen bir faktör de tutumdur.

Tutum psikolojik bir objeye yönelen olumlu veya olumsuz bir yoğunluk sıralaması ve derecelemesidir (Arslan 2006). Diğer bir tanıma göre tutum belirli bir nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir (Öztürk 2002). Tutumlar çocukların kronik hastalığa

uyumunu ve hastalığın seyrini etkileyebilmektedir. Kronik bir hastalığa sahip olmayla ilgili çocukların sergilediği tutumun, çocuğun hastalıkla nasıl baş ettiği ve sonuçta hastalığa nasıl uyum sağladığı noktasında önemli rolü olduğu düşünülmektedir (Austin ve Huberty, 1993). Kendi hastalıklarıyla ilgili olumlu tutum geliştirebilen çocukların hastalıklarından daha çabuk iyileştikleri olumsuz tutum geliştiren çocukların ise hastalıklarının daha ciddi seyrettiğini belirlenmiştir (Austin ve Huberty 1993, Heimlich ve ark. 2000). Literatür incelendiğinde kronik hastalığa sahip çocukların hastalıklarına yönelik negatif tutum geliştirdikleri belirlenmiştir (Ho ve ark., 2008; Austin ve Huberty 1993, Adewuya ve Oseni 2005, Adewuya ve ark. 2006, Austin ve ark. 2006, Austin ve ark. 1991, Funderburk ve ark. 2007, Lebovidge ve ark. 2005, LeBovidge ve ark. 2009; Mcnelis ve ark. 2005; Wolanczyk ve ark. 2002). Yapılan araştırmalar kronik hastalığa yönelik olumsuz tutum gösteren çocukların depresyon semptomlarının ve davranış problemlerinin arttığını ve akademik başarılarının azaldığını saptamıştır (Austin ve ark. 1998, Austin ve Huberty 1993). Mcnelis ve arkadaşlarının (2005) astım ve epilepsili çocukların tutumlarını incelediği çalışmasında, hastalığına yönelik negatif tutum sergileyen çocukların akademik başarılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Lebovidge ve arkadaşlarının (2005) kronik artritli çocuklarla yürüttüğü çalışma sonucunda; hastalığına yönelik negatif tutum sergileyen çocukların yüksek oranda, hastalıkla ilişkili stres, kronik stres, anksiyete ve depresif semptomlar gösterdiği belirlenmiştir. Lebovidge ve arkadaşları (2009) yiyecek alerjisi olan çocukların kendi hastalıklarına yönelik negatif tutum sergilediklerini ve negatif tutum sergileyen çocukların anksiyete ve depresyon belirtilerinin daha fazla olduğunu belirlemiştir. Jocephine ve arkadaşlarının (2008) diyabetli çocuklar üzerinde yürüttüğü çalışmasında, hastalığına yönelik pozitif tutum sergileyen çocukların, pozitif öz kavrama sahip olduğu saptanmıştır. Pozitif öz kavrama sahip çocukların ise diyabetlerini daha iyi kontrol altına aldıkları belirlenmiştir (Ho ve ark. 2008). Funderburk ve arkadaşlarının (2007) epilepsili çocuklar üzerinde yaptığı çalışma sonucuna göre, hastalığına yönelik pozitif tutum geliştiren çocukların daha iyi öz kavram geliştirdikleri ve daha az davranış problemleri yaşadıkları. Austin ve arkadaşlarının (2004) epilepsili çocuklarla yürüttüğü çalışmada, hastalığına yönelik negatif tutum sergileyen çocukların depresyon semptomlarının fazla, anksiyete düzeylerinin yüksek ve benlik kavramlarının ise düşük olduğu belirlenmiştir.

Kronik hastalığa sahip çocukların hastalık seyrinin olumlu olması için hastalıklarına yönelik geliştirdikleri tutumun bilinmesi gerekmektedir. Kronik hastalıklarla ilgili tutum çalışmaları ülkemizde yapılmadığından, böyle bir çalışma kronik hastalığı olan çocukların ve ailesinin tedavi ve bakım sürecine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı, Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliğini belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmamanın evrenini Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi ve Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesinde takip edilen 9-17

yaşları arasında olan, ilkokul 3. sınıf düzeyince okuma yazması olan, kronik hastalığı olan ve ilaç tedavisi alan, zihinsel bir problemi olmayan, birden fazla kronik hastalığı olmayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan çocuklar oluşturmuştur. Epilepsi ile ilgili tutum çalışmalarının az olması, ülkemizde epilepsili çocukların psikolojik durumlarının çok fazla irdelenmemesi ve epilepsili çocukların hastalıklarına karşı tutumlarının diğer kronik hastalıkları olan çocukların hastalıklarına karşı tutumlarından daha olumsuz olması nedeniyle (Austin ve Huberty, 1993; Mcnelis ve ark. 2005) araştırmanın örnekleme, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi Pediatrik Nöroloji Polikliniği ve Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Pediatrik Nöroloji Polikliniğinde takip edilen ve basit rastgele örnekleme yöntemi belirlenmiş epilepsili çocuklar alınmıştır.

Araştırma, Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeğinin madde sayısı olan 13'ün 10 katı olacak sayıda 130 epilepsili çocuk ile yürütülmüştür. Çocukların yaş ortalaması 12.03 ± 2.25 (min:9, max:17)'dir.

İşlem

Ölçeğin araştırmada kullanılabilmesi için, yazarlarından izin alınmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Etik Kurul ve Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi ve İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başhekimliğinden yazılı izin alınmıştır.

Gereçler

Araştırmada veri toplamak amacı ile 'Çocuk Tanıtım Formu' ve 'Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği' kullanılmıştır.

Çocuk Tanıtım Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan, çocukların sosyo-demografik özelliklerini içeren toplam 12 sorudan oluşmuştur.

Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği-ÇKHYTÖ (Child Attitude Towards Illness Scale- CATIS): Austin ve Huberty tarafından 1993 yılında, kronik bir hastalığa sahip olmayla ilgili çocukların tutumlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek beşli Likert tipi 13 maddeden oluşmaktadır. 13 maddenin 4'ü çift kutuplu sıfatlardan (Çok İyi, Biraz İyi, Emin Değilim, Biraz Kötü, Çok Kötü) oluşmaktadır. 9 madde ise kronik hastalığa sahip olma ile ilgili çocukların ne sıklıkla olumlu veya olumsuz hissettiklerini (Çok Sık, Sık Sık, Bazen, Sık Değil, Hiçbir zaman) değerlendirmektedir. Çocukların hastalıklarına yönelik geliştirdiği tutumları ölçen maddelerin puan ortalaması 1-5 arasındadır. 1 ve 2 negatif tutumu, 3 nötral tutumu, 4 ve 5 ise pozitif tutumu göstermektedir. Ölçeğin cronbach alfa katsayısı .74-.86 (ortalama .80) arasında bildirilmiştir (Austin ve Huberty 1993).

Uygulama ve İstatistiksel Değerlendirme

Araştırmanın ilk aşamasında dil geçerliğine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Önce araştırmacı tarafından ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Daha sonra her iki dili de iyi bilen aynı zamanda kronik hastalığı veya epilepsi hastalığı olan

çocukları iyi tanıyan, çocuk sağlığı ve psikiyatri alanlarında uzman altı öğretim üyesine ölçeğin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi yaptırılmıştır. Çeviriler sonucunda en uygun ifadeler seçilmiştir. "Çocuğun Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği" uzmanların önerileri ile "Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği" olarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin yeniden İngilizceye çevirisi iki dili çok iyi kullanabilen Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Dilbilim Bölümü'nde görev yapan bir öğretim üyesine yaptırılmıştır. Elde edilen çeviri Ölçeğin yazarına e-posta yoluyla iletilerek orijinaliyle çevirisi arasındaki ifade farklılıklarının sorun oluşturup oluşturmayacağı ve bu haliyle kullanılıp kullanılmayacağı danışılmıştır.

Ölçeğin Türkçe formu içerik geçerliği için Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokullarında görevli on öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan maddelerin ifade şeklini ve uygunluğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme için her maddeye 1-4 arasında (1=hiç uygun değil, 4=tamamen uygun) bir puan vermeleri istenmiştir. Uzmanlar tarafından ölçeğin maddelerine en düşük 2, en yüksek 4 puan verilmiştir. Uzmanların verdikleri puanların uyumunu ölçmek için Kendall Uyuşum Katsayısı (W) ve Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (ICC) hesaplanmıştır.

Ölçek örnekleme alınan çocuklar tarafından doldurulmuştur. Ölçeğin yanıtlanma süresi 10-15 dakikadır. Ölçeğin yapı geçerliliğine yönelik olarak faktör analizi yapılmış ve faktörleşme gözlenmemiştir. Ölçeğin maddeleri madde toplam korelasyon yöntemi (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı) ile irdelenmiş ve tek tek bütün maddelerin ölçeğin bütünü ile tutarlılığı belirlenmiştir. Güvenirlik katsayısı Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Verilerin değerlendirmesi 'SPSS for Windows 11.5' istatistiksel programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin istatistiksel anlamlılık durumu p değeri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin içerik geçerliğinde uzman görüşleri arasındaki uyumun değerlendirilmesi amacıyla yapılan Kendall Uyuşum Katsayısı (W) Korelasyon Testi ve Sınıf İçi Korelasyon Testi sonucunda uzman görüşleri arasında uyumun anlamlı olduğu saptanmıştır (Kendall's W = .127, p=. 226 p>.05; ICC= .83, p=.000).

Ölçeğin madde analizi olarak madde-toplam puan korelasyonları Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile incelendiğinde, 13 maddenin güvenilirlik katsayılarının r= .34 ile .69 arasında, pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Ölçekteki 2 maddenin madde toplam korelasyonu 0.34 olarak belirlenmesine rağmen madde çıktığında ölçek alfa değeri ve ölçek ortalaması değişmediğinden maddeler ölçekten çıkarılmamıştır.

Tablo 1: Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin Madde Toplam Puan Korelasyon Sonuçları

ÇKHYTÖ Maddeleri	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri	Madde çıktığında ölçek ortalaması
..... hastası olmanla ilgili kendini ne kadar iyi veya kötü hissediyorsun?	.47	.79	2.68
..... hastası olmanı ne kadar adaletli buluyorsun?	.34	.79	2.71
..... hastası olmanla ilgili kendini ne kadar mutlu veya üzgün hissediyorsun?	.34	.80	2.72
..... hastası olmanla ilgili kendini ne kadar kötü veya iyi hissediyorsun?	.54	.78	2.68
..... hastalığının senin hatan olduğunu ne sıklıkla hissediyorsun?	.41	.80	2.65
..... hastalığının, sevdiğin şeyleri engellediğini ne sıklıkla düşünüyorsun?	.68	.77	2.64
Sürekli hasta olacağını ne sıklıkla hissediyorsun?	.50	.78	2.65
..... hastalığının, yeni şeylere başlamanı engellediğini ne sıklıkla hissediyorsun?	.64	.77	2.63
..... hastası olmandan dolayı kendini diğer kişilerden ne sıklıkla farklı hissediyorsun?	.69	.76	2.65
..... hastası olmandan dolayı kendini ne sıklıkla kötü hissediyorsun?	.65	.77	2.67
Hasta olmandan dolayı ne sıklıkla üzgün hissediyorsun?	.62	.77	2.67
..... hastası olmana rağmen kendini ne sıklıkla mutlu hissediyorsun?	.45	.79	2.68
..... hastası olmana rağmen kendini ne sıklıkla yaşlıların kadar iyi hissediyorsun?	.59	.78	2.66

"..... olarak belirtilen yerlere kronik bir hastalık ismi gelecektir" Bu çalışmada epilepsili hastalar ile çalışıldığından "epilepsi" olarak doldurulmuştur.

Cronbach alfa tekniği, likert tipi ölçeklerin güvenilirliğinin sınanmasında sıklıkla kullanılan bir yöntemdir ve ölçme aracı içinde bulunan maddelerin iç tutarlığının (homojenliğinin) bir ölçüsü kabul edilmektedir. (Akgül 1997) Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .79 olarak belirlenmiştir ve bu değer ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği (ÇKHYTÖ)'nin Epilepsili Çocuklar İçin Puan Ortalaması, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı

	N	Madde Sayısı	Puan Ortalaması	SS	En Düşük	En Yüksek	Cronbach Alfa
ÇKHYTÖ	130	13	2.89	0.69	1.61	4.61	0.79

Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeğinin Türkçe Formu epilepsili çocuklar için puan ortalaması 2.8 ± 0.69 olarak belirlenmiştir. Ölçek puanı en düşük 1.61, en yüksek 4.61 olarak belirlenmiştir. Epilepsili çocukların hastalığına yönelik tutumlarının olumsuz olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeğinin (ÇKHYTÖ) genel olarak yeterli geçerli ve güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur. Bir ölçeğin güvenilirliğinin sınanması için kullanılan yöntemlerden biri "madde analizidir (Gözüm ve Aksayan, 2002). Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nde bulunan 13 maddenin güvenilirlik katsayılarının $r = .34$ ile $.69$ arasında, pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin orijinalinde, madde toplam puan korelasyonları $.27$ ve $.59$ arasında bulunmuştur (Austin ve Huberty 1993). Heimlich ve arkadaşlarının 11-17 yaşları arasındaki epilepsili adölesanlar üzerinde Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin geçerlik güvenilirliğini yaptığı çalışmasında, madde toplam puan korelasyonları $.31$ ve $.78$ arasında bulunmuştur (Heimlich ve ark. 2000). Araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

Tüm maddelerin aynı özelliği ölçtüğü varsayımına dayanan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa'nın düşük olması, ölçeğin birkaç özelliği bir arada ölçtüğünü gösterebilir. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının $.60 \leq \alpha \leq .80$ arasında olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Gözüm ve Aksayan 2002). Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği (ÇKHYTÖ) uygulamasında Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $.79$ olarak saptanmıştır. Bu değer ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Austin'in geliştirdiği Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin 11 yaşından küçük olan çocuklar için Cronbach alfa katsayısı $.74$, 11-12 yaşındaki çocuklarda ise alfa katsayısı $.86$ olarak hesaplanmıştır (Austin ve Huberty 1993). Heimlich ve arkadaşlarının 11-17 yaşları arasındaki epilepsili adölesanlar üzerinde CATIS'in geçerlik güvenilirliğini yaptığı çalışmasında İç tutarlılık güvenilirliğinde cronbach alfa katsayısı $.89$ olarak saptanmıştır (Heimlich ve ark. 2000). LeBovidge ve arkadaşlarının kronik artritli çocukların hastalıkla ilişkili stres ve hastalık tutumunu ölçtükleri çalışmalarında CATIS'in cronbach alfa katsayısı $.87$ olarak belirlenmiştir (Lebovidge ve ark. 2009). Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği (ÇKHYTÖ)'nin Cronbach Alpha katsayısının beklendiği düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin puan ortalaması $2.89 \pm .69$ olarak belirlenmiştir. Epilepsili çocukların hastalığına yönelik tutumlarının olumsuz olduğu saptanmıştır. Austin ve Huberty'nin CATIS'in geçerlik ve güvenilirliğini yaptığı çalışmasında puan ortalaması epilepsili çocuklar için $3.2 \pm .6$, astımlı çocuklar için $3.4 \pm .6$ olarak belirlenmiştir (Austin ve Huberty 1993). Austin ve arkadaşlarının epilepsili çocukların hastalığına yönelik tutumlarını ölçmek için bir model geliştirdiği çalışmada, CATIS'in puan ortalaması 3.34 olarak belirlenmiştir (Austin ve ark. 2006). Adewuya ve arkadaşlarının Nijeryalı epilepsili adölesanların okul performanslarını araştırdığı çalışmasında, CATIS puan ortalaması 3.05 ± 1.04 olarak saptanmıştır (Adewuya ve ark. 2006). Ülkemizde epilepsili çocukların hastalıklarına yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Bu durum epilepsili çocukların hastalığına, bakımına ve hastalığa sekonder olarak gelişen psikososyal sorunlara yeterince önem verilmediğini düşündürmektedir.

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu ve Türk toplumunda yapılacak araştırmalarda kullanılabilmek için oldukça yeterli olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ

Kronik hastalığa sahip çocukların kendi hastalıklarına uyum sağlaması için hastalıklarına yönelik geliştirdikleri tutumun ölçülmesi oldukça önemlidir. 'Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği' Türkiye'de geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Sonuçların genellenebilmesi için farklı örneklem gruplarıyla tekrarlanan çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Çocukların hastalıklarına yönelik geliştirdikleri tutumların ölçülmesi ile hastalığa sekonder olarak gelişebilecek psikososyal sorunların önlenmesi mümkün olacaktır. Bu ölçeğin kronik hastalığa sahip çocukların tutumlarını ölçmek için yeni ölçme araçlarının geliştirilmesine rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Adeyuya A, Oseni S. Impact of psychiatric morbidity on parent- rated quality of life in nigerian adolescents with epilepsy. *Epilepsy&Behavior*, 2005; 7:497-501.
- Adeyuya A, Oseni S, Okeniyi H. School performance of nigerian adolescent with epilepsy. *Epilepsia*, 2006; 47(2):415-420.
- Akgül A *Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri*. Ankara, Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası., 1997.
- Arslan A *Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutum Ölçeği*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006; Cilt:III, Sayı:II, 34-43
- Austin JK, Dunn DW, Perkins SM ve ark. Youth with epilepsy: development of a model of children's attitudes toward their condition. *Child Health Care*, 2006; 35(2):123-140.
- Austin JK, Huberty TJ Development of the Child Attitude Toward Illness Scale. *J Pediatr Psychol*, 1993; 18(4): 467-480.
- Austin JK, Huberty TJ, Huster GA ve ark. Academic achievement in children with epilepsy or asthma. *Developmental Medicine&Child Neurology*, 1998; 40:248-255.
- Austin J, Macleod J, Dunn D ve ark. Measuring stigma in children with epilepsy and their parents: instrument development and testing. *Epilepsy&Behavior*, 2004; 5:472-482
- Austin JK, Patterson JM, Huberty TJ. Development of the coping health inventory for children. *Journal of Pediatric Nursing*, 1991; 6: 1661-1674.
- Er M. Çocuk, Hastalık, anne-babalar, kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006; 49: 155-168.
- Funderburk JA, McCormick BP, Austin JK. Does attitude toward epilepsy mediate the relationship between perceived stigma and mental health outcomes in children with epilepsy. *Epilepsy & Behavior*, 2007; 11: 71-76
- Gözüm S, Aksayan S. *Kültürlerarası Ölçek Uyarlaması İçin Rehber II: Psikometrik Özellikler ve Kültürler Arası Karşılaştırma*. *Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2002; 4(2): 9-20.
- Heimlich TE, Westbrook LE, Austin JK ve ark. Brief Report: Adolescents'attitudes toward epilepsy: Further validation of the Child Attitude Toward Illness Scale (CATIS). *J Pediatr Psychol*, 2000; 25:3339-45.
- Ho J, Lee A, Kaminsky L ve ark. Self-concept, attitude toward illness and family functioning in adolescents with type 1 diabetes. *Paediatr Child Health*, 2008; 13(7):600-604.

- Josephine, H., Arden, L., Kaminsky, L ve ark. Self-concept, attitude toward illness and family functioning in adolescents with type 1 diabetes, *Paediatr Child Health*, 2008; 13(7):600-604.
- LeBovidge JS, Lavigne JV, Miller ML. Adjustment to chronic arthritis of childhood: the roles of illness-related stress and attitude toward illness. *J Pediatr Psychol*, 2005; 1-14.
- LeBovidge JS, Strauch, H, Kalish LA ve ark. Assessment of psychological distress among children and adolescents with food allergy. *J Allergy Clin Immunol*, 2009; 124:1282-8.
- Mcnelis A, Johnson C, Huberty T ve ark. Factors associated with academic achievement in children with recent-onset seizures. *Seizure*, 2005; 14, 331-339
- Öztürk M Çocukların Kalp Sağlığını Geliştirme Tutum Ölçeğinin Türkiye'deki Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Wolanczyk T, Banasikowska I, Zlotkowski P ve ark. Attitudes of enuretic children towards their illness. *Acta Paediatr*, 2002; 91(7): 844-848.